

แนวทางการพัฒนาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาผ่านมิติ ความศรัทธาและความเชื่อสมเด็จเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา¹

เชิดชัย อ่องสกุล

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

พระครูใบฎีกาศกรินทร์ สิริภทโท

วัดตันเลียบ ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

Guidelines for developing the potential of faith-based tourism routes Through the dimensions of faith and belief in the Somdet Chao of the Songkhla Lake Basin

Cherdchai Ongsakul

Institute for Southern Thai Studies, Thaksin University, Thailand.

Sakrin Siriphatto

Wat Ton Liap, Di Luang Subdistrict, Sathing Phra District, Songkhla Province, Thailand.

Article Info : Research Article

Article History : Received 23 February 2024

: Revised 13 March 2024

: Accepted 09 April 2024

Corresponding Author : Cherdchai Ongsakul

E-mail Address : ch.tsu.117@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นรากฐาน สำรวจ วิเคราะห์ภูมิสถาน ที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาผ่านพลังแห่งศรัทธาสมเด็จเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และเพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาตำนานสมเด็จเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้โดยแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าภูมิสถานที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีความโดดเด่นในตำนานสมเด็จเจ้าเกาะยอภูมิสถานสำคัญคือ ภูเขาภูฏี เจดีย์ทรงระฆัง และบ่ออ ส่วนในตำนานสมเด็จเจ้าพะโคะภูมิสถานสำคัญคือ วัดตันเลียบ สำนักสงฆ์นาเปล วัดดีหลวง และวัดพะโคะ และตำนานสมเด็จเจ้าเกาะใหญ่ภูมิสถานสำคัญคือ วัดสูงเกาะใหญ่ และวัดสูงทุ่งบัว ในขณะที่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาผ่านพลังแห่งศรัทธาสมเด็จเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีข้อสรุป 6 ประเด็นคือ ภูมิสถานที่เกี่ยวกับความเชื่อความมั่นคงของชีวิตรากฐานชีวิตที่มั่นคง ภูมิสถานที่เกี่ยวกับความ

¹ บทความนี้ปรับปรุงจากบทความเรื่อง การพัฒนาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาผ่านมิติความศรัทธาและความเชื่อสมเด็จเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ใน การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ประจำปี 2566 วันที่ 17-19 ธันวาคม 2566 ณ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เชื่อด้านสุขภาพแข็งแรง ภูมิสถานที่เกี่ยวกับความเชื่อด้านการศึกษาการงาน ภูมิสถานที่เกี่ยวกับความเชื่อด้านความเจริญรุ่งเรือง ภูมิสถานที่เกี่ยวกับความเชื่อด้านแคล้วคลาดปลอดภัย และภูมิสถานที่เกี่ยวกับความเชื่อด้านด้านปาฏิหาริย์ และการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีความโดดเด่นจำนวน 4 เส้นทาง คือ เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระอริยสงฆ์ตามรอยสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระอริยสงฆ์ตามรอยสมเด็จพระเจ้าพะโคะเหยียบน้ำทะเลจืด เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระอริยสงฆ์ตามรอยสมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ และเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงศรัทธา, ตำนาน, ความเชื่อ, ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Abstract

The objectives of this research are 1) to search for roots, survey, and analyze the landscape. Related to the legend of Somdet Chao of the Songkhla Lake basin. 2) To study guidelines for developing faith-based tourism. Through the power of faith in His Majesty the King of the Songkhla Lake Basin 3) To determine the route for faith-based tourism in the legend of His Majesty the King of the Songkhla Lake Basin. The research results found that Legend of the King of the Songkhla Lake Basin It can be defined as an important issue to be used as cultural capital for use in developing tourism potential. There are 6 points summarized as follows: 1) Belief in geography and the stability of life. "Stable foundation for life" Place of birth and burial of Somdet Chao Phakho "Wat Ton Liap" 2) Belief in good health Raising children is easy. Another important place "Napelle Monastery" 3) Beliefs in education, work, and finances at "Wat Dee Luang" if you come to pay homage It will help strengthen your position, duties, work, and finances. In addition, inside the chapel there is a Buddha image that villagers call by name. This Buddha statue says "Luang Pho Yim" or "Luang Pho Yim Hie Nok" "Phra Hie Nok" which means "Phra Six Fingers" if you come and pay homage will help strengthen your merit and prestige. and is auspicious for life in terms of "left over to eat, left over to use" 4) Belief in prosperity Wat Ratchapradit or Wat Pha Kho is the place where Somdej Chao Pha Kho stays for the Buddhist Lent. 5) Belief in protection from danger and safety. Idol of Somdet Chao Ko Yo. Buddha statue in the posture of Maravichai Beliefs of Ko Yo people It is considered a request for supernatural powers to inspire happiness. and enhance the prestige of protection as well. 5) Belief in safety, the image of Somdet Chao Ko Yo Buddha statue in the posture of Maravichai Beliefs of Ko Yo people It is considered a request for supernatural powers to inspire happiness. and enhances the prestige and protection as well. 6) Belief in miracles, the power of the tiger. Legend has it that Somdet Chao Ko Yai meditated and used his mental powers to lift large rocks and place them in an orderly manner. This kind of technique is called "tiger power". The results of the research found that the legend of Somdet Chao of the Songkhla Lake Basin Can be filtered to determine interesting travel routes as follows: 1) One Day Trip travel route to pay homage to the noble monks. "Following in the footsteps of Somdet Chao Ko Yo" 2) One Day Trip, a travel route to pay homage to the noble monks. "Following in the footsteps of Somdet Chao Phakho Stepping on fresh

sea water” 2) One Day Trip, travel route to pay homage to the noble monks “Following in the footsteps of Somdet Chao Koh Yai” 3) Tourist route “Following the footsteps of the legend of Somdej Chao Songkhla Lake Basin” And in setting the direction for the development of spatial potential to completely increase the capacity of community tourism, namely “Dhamma Park following the birthplace of Luang Pu Thuat” which is divided into The “Three Dhamma Paths” include the natural path, the Dhamma path, and the cultural path. This will create completeness in the tourism routes that have historical stories. Legend of Somdet Phakho (Luang Pu Thuat steps on fresh sea water) Experience people's way of life Local food, local desserts and bring benefits to the community in creating jobs and careers to continue to happen in a sustainable way.

Keywords : Faith tourism, Dimensions of faith, Belief, Songkhla Lake Basin

บทนำ

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นดินแดนที่การพัฒนาการมาตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ประมาณ 4,000 – 10,000 ปีมาแล้ว (สุรินทร์ เหลือลมัย, 2556) ทะเลสาบสงขลาตั้งอยู่บนชายฝั่งด้านตะวันออกของภาคใต้ ในพื้นที่ 3 จังหวัด คือ สงขลา พัทลุง และ นครศรีธรรมราช พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบมีลักษณะเฉพาะในแบบที่เรียกว่า ลากูน (lagoon) เป็นทะเลสาบที่มีทางออกสู่ทะเลได้ ทะเลสาบสงขลายังเป็นทะเลสาบที่มีลักษณะเฉพาะแห่งเดียวของประเทศไทยที่มีน้ำจืดจากลำคลองหลายสายและน้ำจากแผ่นดินไหลลงสู่ทะเลสาบ การตั้งถิ่นฐานรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา มีชุมชนขึ้นอยู่โดยรอบ และส่วนใหญ่ประชาชนประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ทั้งทำสวน ทำนา และทำประมง ดังนั้น ชุมชนรอบทะเลสาบสงขลาจึงอยู่ระหว่างวัฒนธรรมใหญ่ของภาคใต้คือ ตามพรลิงค์ทางทิศเหนือ กับลังกาสุกะทางทิศใต้ ทรัพยากรทางภูมิปัญญาของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ คตินิยม และประเพณีต่าง ๆ โดดเด่นไป

ทางพุทธศาสนานิกายมหายานที่มีคติพราหมณ์และความเชื่อดั้งเดิมแทรกผสมภูมิปัญญาด้านอื่นค่อย ๆ เสริมสร้างขึ้นโดยสังเคราะห์จากความรู้ประสบการณ์ และทัศนะจากความเชื่อและความศรัทธาที่มีอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และความเชื่อต่ออำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติและเหนือนมนุษย์ด้วยกัน มีการพึ่งพิงอยู่กับธรรมชาติ วัฒนธรรมของผู้คนรอบลุ่มทะเลสาบสงขลาจึงศรัทธาเลื่อมใสต่อพุทธศาสนา เนื่องจากในบริเวณนี้จะพบเห็นวัดมากมาย อีกทั้งยังคงมีการสืบทอดประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมอยู่เช่นเดียวกัน แม้ว่ายุคสมัยจะเปลี่ยนแปลงไป แต่กิจกรรมความเชื่อยังคงสืบทอดต่อรุ่นสู่รุ่น วิถีชีวิตการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่ยังมีการปฏิบัติกันมาและยังคงร่วมอยู่กับสังคมสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (ยงยุทธ ชูแว่น, 2541)

สมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เกี่ยวข้องกับพระอริยสงฆ์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ และเป็นที่เคารพนับถือบูชาของประชาชนทั่วไป จนกลายเป็นความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ที่คอย ปกป้องคุ้มครองชุมชนและผู้ที่ทำให้เกิดพลัง อำนาจความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อาจ กล่าวได้ว่า วิถีความเชื่อและความศรัทธาในความ ศักดิ์สิทธิ์ของผู้คนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีความ เชื่อมโยงให้เห็นถึงพลังอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ กับความสัมพันธ์กันทางสังคม วัฒนธรรม และ เศรษฐกิจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิมที่ ผูกพันกับวิญญาณหรือผีसागเทวดา ดังนั้นผู้คน บริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาจึงนับถือสมเด็จพระเจ้า ดุจประหนึ่งเป็นเทวดาองค์หนึ่งที่ต้องกราบไหว้ บูชา เพื่อให้พวกเขาได้รับความคุ้มครอง ปลอดภัย และสมหวังตามที่บนบานไว้ ซึ่งตำนานสมเด็จพระเจ้า แห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่มีบุญญาธิการสูง เป็น ที่รู้จักกัน เป็นศูนย์รวมความศรัทธาของชุมชนสืบ ต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าพะโคะ สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ และสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ (ชัยวุฒิ พิชะกุล, 2563)

เรื่องราว (story) ที่มีพลังอำนาจ โดยเฉพาะ ตำนานความเชื่อ ความศรัทธาที่หลอมรวมมิติ ความเชื่อและแรงศรัทธาให้เป็นแรงดึงดูดใจ สอด รับกับกระแสการท่องเที่ยวปัจจุบัน เพื่อกระตุ้น เศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา แนวคิด ดังกล่าวนี้นี้ได้มีแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการได้วิเคราะห์ ถึงความสำคัญว่าสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวพร้อม ทั้งสามารถต่อยอดไปสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน ในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน นับเป็นอีกโมเดลของการ พลิกฟื้นเศรษฐกิจในพื้นที่ที่สามารถนำไปพัฒนาใน หลาย ๆ พื้นที่ของประเทศไทยได้อย่างไม่ยากนัก

ด้วยเม็ดเงินลงทุนของการส่งเสริมที่ไม่มากอย่างที่ คิด แต่สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจได้มากมาย หลายเท่าตัว ดังนั้นการพัฒนาความเชื่อและศรัทธา ให้กลายเป็น “โมเดลการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา” เพื่อสร้างพื้นที่การท่องเที่ยวในประเทศไทยให้เพิ่ม มากขึ้น และต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวในส่วนอื่น ๆ ต่อไป การใช้เรื่องราวความศรัทธา ความเชื่อเป็น ตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติเข้าไปยัง พื้นที่เป้าหมายที่ต้องการ โดยมีประเด็นที่สำคัญ กล่าวคือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้มาสู่การกระ สืบศักดิ์สิทธิ์ตามศรัทธาของแต่ละความเชื่อที่ แตกต่างกัน การดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยว และพักผ่อนในสถานที่ใกล้เคียงเพื่อให้ใช้เวลา นานขึ้นในพื้นที่ การดึงดูดด้วยอาหารเลิศรสของแต่ละ พื้นที่เพื่อเติมเต็มประสบการณ์อาหารถิ่นที่หาที่ ไหนไม่ได้ และนักท่องเที่ยวได้ซื้อสินค้าท้องถิ่น ใน ภาพใหญ่การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาระดับชาติมีการ วิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงความเชื่อ ของไทยมีความหลากหลาย และมีความเป็นพหุ วัฒนธรรม คือ ผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนา และความเชื่อจากชาติอื่นๆ จนกลายเป็น soft power ที่สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวทั้งคนไทย และต่างชาติได้ โดยได้รับแรงสนับสนุนจากภาครัฐ ผู้ประกอบการใช้กลยุทธ์ทางการตลาด สร้าง Branding ที่ครอบคลุมทั้งสถานที่ บุคคล และ กิจกรรมสายศรัทธาทั้งส่วนที่เป็นสถานที่และไม่ใช่ สถานที่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2566)

เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ของลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลาในมิติความเชื่อและแรงศรัทธาที่ นับเป็นทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ใน การขับเคลื่อนให้เกิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิง

ศรัทธา คือ ตำนานพระอริยสงฆ์ที่อยู่คู่วิถีศรัทธาของชาวลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลามานานหลายชั่วอายุคนจนปัจจุบันประกอบด้วย สมเด็จพระพะโคะ สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ และสมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ ซึ่งในตำนานของสมเด็จพระเจ้าทั้งสามรูปดังกล่าวปรากฏว่ามีส่วนเกี่ยวพันกันจึงเรียกขานกันต่อมาว่า สมเด็จพระเจ้าสามเกลอหรือสามสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา บทความนี้จึงเป็นการสืบค้นร่องรอยแห่งตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ขยายอิทธิพลความเชื่อ ความศรัทธาครอบคลุมพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระ จวบจนพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดังนั้นการศึกษาแนว

ทางการพัฒนาศักยภาพเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ผ่านมิติความศรัทธาและความเชื่อสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จะก่อเกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว “ตามรอยสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” เพื่อยกระดับและเพิ่มมูลค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ประการสำคัญคือ การยกระดับและเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลานั้นไปสู่การเพิ่มและกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสืบค้นรากฐาน สำนวน วิเคราะห์ภูมิสถานที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาผ่านพลังแห่งศรัทธาสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
3. เพื่อกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา และตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกะแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา ที่มีความลึกซึ้งในเรื่องราวตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยกำหนดขนาดตัวอย่างวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบบเจาะจง (purposive sampling) รวมถึงทราบเรื่องราวเกี่ยวกับภูมิสถานที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นอย่างดี

2. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการการศึกษารวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. ขั้นตอนการลงพื้นที่สำรวจภูมิสถานที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3. ขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และสนทนากลุ่มกับผู้นำทางวัฒนธรรมและท่องเที่ยวชุมชน

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์ด้วยการดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เมื่อเก็บ

5. รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจและการ focus group ตามที่กำหนดแล้ว

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และการพรรณนาเพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสังเกต สัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมี วิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ พื้นที่ดำเนินการวิจัย โดยเลือกพื้นที่ในเขตวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ได้แก่ เขตตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา เขตตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ และเขตตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสดินธุ์ จังหวัดสงขลา

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการศึกษาสภาพพื้นที่วิจัยจากการสำรวจภาคสนาม โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และใช้เครื่องมือในการตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเป็นแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการประชุมเชิงปฏิบัติการ (focus group)

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้ศึกษาจากตำราเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับตำนานท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับตำนานสมเด็จพระเจ้า
2. ข้อมูลปฐมภูมิได้ใช้กระบวนการดังนี้ การลงพื้นที่พบปะ สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้อง การออกแบบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์สำหรับใช้ลงพื้นที่สำรวจโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
3. ลงพื้นที่สำรวจเพื่อประเมินความพร้อมของพื้นที่
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
5. นำข้อมูลที่ได้มาไปดำเนินการเพื่อหารูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

ผลการวิจัย

1. ภูมิสถานที่เกี่ยวข้องกับตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

1.1 ตำนานสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ หรือ สมเด็จพระราชมนูเฝ้าขุน

ตำนานสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ หรือ สมเด็จพระราชมนูเฝ้าขุนเป็นตำนานเล่าขานกันบริเวณเกาะยอ

ในกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เชื่อว่าเป็นสหธรรมิกหรือเพื่อนเกลอกับสมเด็จพระพะโคะ ท่านเป็นพระเถระผู้ใหญ่สันนิษฐานว่าเกิดในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา รัชกาลที่ 17 แห่งกรุงศรีอยุธยาฯ ได้

เดินทางธุดงค์ออกจากกรุงศรีอยุธยาราชธานีพร้อมกับสมเด็จพระเจ้าพะโคะ เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และได้เลือกที่พำนักอาศัยบนยอดเขาสูงที่สุดของเกาะยอ ชาวบ้านเกาะยอได้สร้างกุฏิให้ท่านอยู่อาศัย ภูเขาภูมิจึงได้ชื่อว่า ภูเขาภูมิจึง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า ภูเขาภูมิจึง หมายถึง ภูเขา อันเป็นที่ตั้งกุฏิในการเลือกที่พำนักอาศัยบนยอดเขาที่สูงที่สุดนั้น เป็นประเพณีนิยมของนักบวชโดยทั่วไปโดยเฉพาะพระเถระผู้ใหญ่ เพราะมีชัยภูมิที่สูงเด่นสง่างามสามารถมองเห็นทิวทัศน์สภาพแวดล้อมได้อย่างยาวไกลจึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นที่พักปฏิบัติธรรมและมีความขลังอยู่ในตัว ในด้านคติความเชื่อเกี่ยวกับสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ เป็นความเชื่อที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นส่วนสำคัญที่ยึดโยงให้คนในครอบครัว เครือญาติ วัด และ ชุมชน ประพฤติปฏิบัติผูกสัมพันธ์ประกอบประเพณี การให้ความหมายผ่านรูปเคารพสมเด็จพระเจ้าเกาะยอในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติคอยปกป้องรักษาชาวเกาะยอ และผู้คนรอบทะเลสาบสงขลาที่ให้ความเคารพสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ ความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อสมเด็จพระเจ้าเกาะยอนั้น ก่อให้เกิดประเพณีท้องถิ่นที่งดงาม เป็นการร้อยเรียง ความเลื่อมใสศรัทธาของผู้คน ชาวเกาะยอจึงได้กำหนดเอาวันวันวิสาขบูชาเป็นวันนัดหมายเพราะชาวเกาะยอมีความผูกพันกับประเพณีดังกล่าวนี้ ดังนั้นเมื่อถึงวันขึ้นเขาภูมิจึง ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ไกลก็จะเดินทางมาที่ภูเขาภูมิจึงโดยพร้อมเพรียงกัน เพื่อปฏิบัติธรรมรอบเจดีย์ถือเป็นจิตสำนึกที่ฝังแน่นอยู่ในวิถีผู้คนลูกหลานชาวเกาะยอ

นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าเกาะยอที่มีความสอดคล้องกับกิจวัตรสงฆ์ของสมเด็จพระเจ้าเกาะยอที่ได้ใช้น้ำจากบ่อน้ำซึ่งมี

ชื่อเรียกว่า “บ่อน้ำ” เป็นบ่อน้ำที่ชาวบ้านมีความเชื่อว่ามีคุณคดียิ่งใหญ่ จากการที่สมเด็จพระเจ้าเกาะยอใช้น้ำจากบ่อน้ำ “บ่อน้ำ” มีเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ จนให้สมญาว่า “บ่อน้ำสมเด็จพระเจ้า”

1.2 ตำนานสมเด็จพระเจ้าพะโคะ หรือ สมเด็จพระราชมนัสการ

แบ่งออกเป็นตามเหตุการณ์สำคัญดังนี้

กำเนิดเด็กชายปุและลูกแก้วคู่บารมีตำนานหรือเรื่องเล่าสืบต่อกันมาในแถบคาบสมุทรมลายูหรือที่เรียกว่า มีครอบครัวหนึ่งสามีชื่อ เจริญ ภรรยาชื่อ หนูอินทร์ ได้ตั้งถิ่นฐานที่บ้านคลองรี อำเภอสตูลจังหวัดสงขลา มีบุตรชาย 2 คน คนพี่เป็นชายชื่อ นายจวง คนน้องเป็นหญิงชื่อ นางจันทร์ ต่อมานางจันทร์ได้แต่งงานกับ นายหู ซึ่งมีฐานะยากจนได้อาศัยอยู่กับเศรษฐีปาน ที่บ้านสวนจันทร์หรือบ้านเลียบ ตาหูและนางจันทร์เป็นคนในอุปถัมภ์ของเศรษฐีปาน ต่อมาทั้งสองมีบุตรด้วยกันคนหนึ่งชื่อ ปุ แม้ว่าจะเพิ่งคลอดบุตรใหม่ ๆ แต่เศรษฐีปานก็สั่งให้ทั้งสองไปเกี่ยวข้าวในทุ่งนา ระหว่างที่พ่อแม่กำลังเกี่ยวข้าวอยู่ได้ผูกเปลผ้าไว้กับต้นเหม้า (ต้นเหม้าหรือหมากเหม้า) ริมทุ่งนา จนใกล้เวลาเที่ยงจึงกลับมาดูนางจันทร์ก็สังเกตเห็นว่าบนเปลที่บุตรนอนอยู่นั้นมีงูบงหลา (งูจงอาง) ขดพันอยู่รอบพร้อมชูคอแผ่แม่เบี้ย นายหูและนางจันทร์พนมมือบอกเจ้าที่เจ้าทางขออย่าให้ลูกน้อยได้รับอันตราย งูใหญ่จึงคลายลำตัวออกจากเปลเลื้อยหายไปโดยไม่ได้ทำอันตรายแก่บุตรแต่อย่างใด จึงเชื่อว่าน่าจะเป็นงูเห่าทั้งสองจึงนำข้าวตอกดอกไม้มาบูชางูนั้นก็หายไป และพบว่ามีลูกแก้วกลมใสส่องเป็นประกายบนชอกคอบุตร ตาหู นางจันทร์ มีความเชื่อว่างูเห่าแปลงกายเป็นงู

ใหญ่นาดวงแก้ววิเศษมามอบให้กับลูกของตน ชาวพญาค่ายแก้วให้เด็กชายปูแพ้ออกไปอย่างรวดเร็ว จนรู้ไปถึงเศรษฐีปาน จึงมาขอดวงแก้วจากนายหุและนางจันทร์ ในตอนแรกทั้งสองไม่ยอมให้ เพราะเชื่อว่าเป็นดวงแก้วคู่บารมีของบุตรชายแต่เศรษฐีปานใช้วิธีบังคับทั้งสองจึงต้องยอมให้ไป เมื่อเศรษฐีปานได้ดวงแก้วมาแล้ว ครอบครัวก็ประสบแต่เรื่องไม่ดี และเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่เสมอจนทำให้ฐานะยากจนลงเรื่อย ๆ เศรษฐีปานจึงมาคิดว่าตั้งแต่ได้ดวงแก้วนี้มาก็ประสบแต่เรื่องไม่ดี ด้วยเหตุที่ไปบังคับเอาดวงแก้วมาเป็นของตน จึงได้นำดวงแก้วนี้ไปคืนนายหุ ตั้งแต่นั้นมาเศรษฐีปานและครอบครัวก็มีชีวิตที่เจริญรุ่งเรืองดังแต่ก่อนและยังช่วยเหลือจนเจือ นายหุ นางจันทร์กับบุตรให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ช่วงสู่มกาสาวพัสตร์ บวชเรียนสามเณร วัดดีหลวง วัดสีกุหยัง-วัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมานายหุ นางจันทร์ ได้นำเด็กชายปูไปฝากให้สมภารจวงได้เลี้ยงดูและศึกษาเล่าเรียน ณ วัดดีหลวง ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จนเมื่ออายุได้ 14 ปีจึงให้บรรพชาเป็นสามเณร ได้เรียนนะโม ก ข และขอมไทย จนอ่านออกเขียนได้จึงส่งสามเณรปูไปเรียนกับพระครูสัทธรรมรังษี ณ วัดศรีกุหยัง (ปัจจุบันคือวัดสีหยังใน) จนจบหลักสูตร สมภารจวงจึงส่งไปเรียนต่อเรียนธรรมต่อที่เมืองนครศรีธรรมราช ได้จำพรรษาที่วัดเสมาเมือง จนอายุครบ 20 ปี จึงได้เข้าพิธีอุปสมบทโดยอุทกเสมา ณ บริเวณคลองท่าแพ มีพระครูภาติเป็นพระอุปัชฌาย์ได้รับฉายาว่า สามีรามา และได้จำพรรษาที่วัดเสมาเมืองจนเรียนจบหลักสูตร

ช่วงศึกษาธรรมที่กรุงศรีอยุธยา-ปาฏิหาริย์เหยียบน้ำทะเลจืด พระสามีรามาได้ปรึกษากับพระอุปัชฌาย์ เพื่อขออนุญาตไปศึกษาธรรมต่อที่กรุงศรีอยุธยาโดยขอโดยสารเรือสำเภาของนายอินทร์ เมื่อเรือสำเภาแล่นไปถึงบริเวณอ่าวหน้าเมืองชุมพร จึงเกิดพายุคลื่นลมรุนแรงอยู่หลายวัน เรือไม่สามารถเล่นต่อไปได้จนเสบียงอาหารและน้ำจืดหมด ทำให้นายสำเภาคิดว่าที่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้น่าจะมีเหตุที่รับพระสามีรามา มาด้วยเพราะเมื่อก่อนไม่เคยมีเหตุการณ์อย่างนี้ นายสำเภาจึงให้ลูกเรือนำพระสามีรามาไปปล่อยเกาะ ขณะที่ลงไปในเรือเล็กพระสามีรามาหรือพระสามีรามได้ใช้เท้าจุ่มลงไปในน้ำทะเล ทำให้น้ำบริเวณนั้นจากเค็มกลายเป็นน้ำจืด เจ้าสามีรามก็ให้ลูกเรือทดลองดื่มดูปรากฏว่าเป็นน้ำจืดจริง นายสำเภาและลูกเรือจึงได้ช่วยกันตักน้ำกันเพียงพอและได้ขอขมา และยอมรับพระสามีรามเป็นอาจารย์ตั้งแต่นั้นมา

ช่วงแปลคัมภีร์แก่ปริศนาธรรมกับพราหมณ์จากลังกา ในครั้งนั้นตรงกับสมัยพระเอกาทศรถเป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาอยู่มาวันหนึ่งกษัตริย์ลังกาได้ส่งพราหมณ์ 7 คน นำทรัพย์สินสมบัติบรรทุกเรือสำเภา 7 ลำ มาทำพินันเมืองโดยวิธีธรรมยุตแก่ปริศนาธรรม ถ้าฝ่ายกรุงศรีอยุธยาแพ้จะตกเป็นเมืองขึ้น แต่ถ้าฝ่ายลังกาแพ้ก็จะมอบทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดให้เป็นรางวัลการพินัน โดยใช้เรียงตัวอักษรทำด้วยทองคำเข้าใบมะขามจำนวน 84,000 พระธรรมชั้น ๓ ทางฝ่ายกรุงศรีอยุธยาไม่มีพระสงฆ์รูปใดสามารถเรียงอักษรได้ทั้งหมด สมเด็จพระเอกาทศรถขอเวลาทูตลังกาอีก 7 วันเพื่อหาภิกษุที่มีความรู้มาแข่งพินันใหม่ พระองค์ได้โปรดให้ทหารออกไปประกาศหาทั้งในเมืองและนอกเมืองแต่ยังหาไม่ได้ จนกระทั่ง

คืนวันหนึ่งพระองค์ได้ทรงนิมิตเห็นตาชีปะขาวคนหนึ่งมาจากทางภาคใต้มุ่งเข้ากรุงศรีอยุธยา รุ่งเช้าพระองค์ให้ทหารไปสืบดูว่า วัดใดที่มีพระภิกษุมามากจากภาคใต้จนพบกับพระภิกษุสามเณรที่วัดแค จึงได้นิมนต์พระสามเณรเข้าไปแปลคัมภีร์ภายในพระบรมราชวัง ขณะที่พระสามเณรเดินเข้าไปที่ประชุมสงฆ์ เห็นได้เหยียบศิลาหน้าประตูแตก เมื่อถึงเมื่อเข้าห้องประชุมได้แสดงอาการคลาน 4 เท้า เดิน 2 เท้า และเดิน 3 เท้า (ไม้เท้า) เป็นปริศนาธรรมเพื่อให้พราหมณ์ทั้ง 3 คนแก้แต่พราหมณ์แก้ไม่ได้ เมื่อพราหมณ์ได้นำหลักธรรมเทวโอบมาขามทองคำออกมาถวายให้พระสามเณรเรียงลำดับให้ถูกต้อง พระสามเณรสามารถเรียงได้ถูกต้อง พราหมณ์จึงยอมแพ้และได้นำสมบัติทั้งหมดถวายพระเจ้าอยู่หัว ทำให้พระสามเณรมีความดีความชอบมาก พระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระราชาคณะ “สมเด็จพระราชมนูญสามเณรคุณูปมาจารย์” และได้ถวายเมืองกึ่งหนึ่งให้สมเด็จพระราชมนูญ ๓ ปกครอง ท่านได้ปกครองอยู่ 3 วันจึงถวายคืนแล้วออกไปจำพรรษาที่วัดนอกตัวเมือง อยู่มาวันหนึ่งได้เกิดไข้ห่าขึ้นในกรุงศรีอยุธยาผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก สมเด็จพระราชมนูญได้ทำน้ำพระพุทธมนต์ให้คนป่วยได้ดื่มกินและนำไปประพรมทั่วเมืองไข้ห่าก็หายไปได้ช่วยผู้คนไว้มากมาย

ช่วงกลับบ้านเกิดที่พื้นฟูวัดพะโคะ-โละเป็นดวงไฟ (บรรลุลูกอายุญานชั้นสูงสุด) สมเด็จพระราชมนูญจำพรรษาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาเป็นเวลาไม่กี่ปีไม่ปรากฏหลักฐาน จนวันหนึ่งท่านคิดว่าน่าจะเดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อฟื้นฟูบูรณะวัดพะโคะจึงได้ขอพระบรมราชานุญาตพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาเดินทางกลับเมืองสทิงพระ โดยใช้วิธีเดิน

ธุดงค์วัตรจนถึงวัดกุฎีหลวง (ปัจจุบันคือ วัดติหลวง) และได้ขึ้นไปบูรณะวัดพะโคะหรือวัดราชประดิษฐานที่ทรุดโทรมหลังจากถูกทำลายจากกลุ่มโจรสลัดต่อชงคตนะ ได้บูรณะพระศรีรัตนมหาธาตุ โบสถ์ วิหาร การบูรณะครั้งนี้พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาได้พระราชทานยอดเจดีย์ และอิฐ ปูน บรรทุกเรือสำเภามาช่วยและพระราชทานที่ภูมิลานและข้าพระสงฆ์โยมคอยรับใช้พระพุทธรูปศาสนาพุทธวัดพะโคะ การสร้างพระศรีรัตนมหาธาตุครั้งนี้เป็นมีประชาชนบนคาบสมุทรมหาสมุทรมาช่วยกันมากมาย จนการบูรณะและการสร้างพระศรีรัตนมหาธาตุแล้วเสร็จในเวลาต่อมาชาวบ้านทั่วไปนิยมเรียกชื่อ สมเด็จพระราชมนูญว่า “สมเด็จพระเจ้าพะโคะ” ท่านได้จำพรรษาที่วัดพะโคะหลายปี จนอยู่มาวันหนึ่งมีสามเณรรูปหนึ่ง ชื่อว่าสามเณรบุญรอดมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะบูชาพระศรีอริยเมตไตรย จนวันหนึ่งพระอินทร์ได้ลงมาพบและมอบดอกมณฑาทิพย์เป็นดอกไม้สวรรค์ และได้บอกกับสามเณรว่าพระโพธิสัตว์พระศรีอริยเมตไตรยได้จุติมายังโลกมนุษย์แล้ว และให้สามเณรตามหาให้พบโดยนำดอกมณฑาทิพย์ไปด้วย หากใครรู้จักดอกไม้นี้แสดงว่าผู้นั้นคือ พระศรีอริยเมตไตรย สามเณรได้เดินทางไปจนถึงวัดพะโคะในเวลาตอนเย็นที่พระภิกษุไปประกอบพิธีกรรมสวดมนต์ในอุโบสถ จึงเข้าไปนั่งถือดอกไม้มณฑาทิพย์อยู่ที่ริมประตูอุโบสถ พระภิกษุที่เดินผ่านมาไม่มีใครรู้จักดอกไม้นี้ จนกระทั่งพระภิกษุรูปสุดท้ายคือ สมเด็จพระเจ้าพะโคะเดินผ่านมา ท่านถามสามเณรว่านำดอกมณฑาทิพย์มาจากไหน สามเณรน้อยจึงทราบทันทีว่า สมเด็จพระเจ้าพะโคะคือ องค์พระโพธิสัตว์พระศรีอริยเมตไตรย ที่จุติลงมายังโลกมนุษย์ เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ สมเด็จพระเจ้า

พะโคะจึงได้นำสามเณรเข้าไปในภายในกุฏิ และปิดประตูทั้งคืนไม่ยอมออกมา จนใกล้รุ่งชาวบ้านบริเวณวัดพะโคะเห็นดวงไฟสว่างจ้า 2 ดวง ดวงหนึ่งเล็ก ดวงหนึ่งใหญ่ลอยเวียนรอบเจดีย์ 3 รอบ แล้วลอยหายไปทางทิศตะวันออก รุ่งเช้าชาวบ้านทราบข่าว สมเด็จพระเจ้าพะโคะกับสามเณรน้อยได้หายไปจากวัด ต่างเล่าขานกันว่าสองท่านได้บรรลุอภิญญาขั้นสูงสุด จึง “โละ” เป็นดวงไฟหายไปจากวัดพะโคะนับตั้งแต่บัดนั้นมา

1.3 ตำนานสมเด็จพระเจ้าเกะใหญ่ วัดสูงเกะใหญ่ ตำบลเกะใหญ่ อำเภอกะสกัน จังหวัดสงขลา

เป็นตำนานเล่าขานและแพร่หลายในบริเวณชุมชนเกะใหญ่กล่าวว่า สมเด็จพระเจ้าเกะใหญ่ เดิมเป็นชาวบ้านท้องบัว แขวงเมืองปัตตานี ในสมัยนั้นเมืองปัตตานีขึ้นอยู่กับกรุงศรี

อยุธยา จนกระทั่งสมัยหนึ่งเกิดความวุ่นวายขึ้นในเมืองปัตตานี จากการโจมตีของกลุ่มโจรสลัดชาวบ้านเรียกว่า “โจรแขก” หรือศึกแขก ทำให้ผู้คนต้องหนีภัยสงคราม สมเด็จพระเจ้าเกะใหญ่และญาติพี่น้องอีก 2 คนได้รวบรวมสมัครพรรคพวกอพยพล่องเรือ 2 ลำ ออกจากเมืองปัตตานีมุ่งหน้าสู่เมืองสงขลาเรือได้แล่นผ่านเข้าสู่ทะเลสาบสงขลาจนถึงดินแดนเกาะใหญ่ และสมเด็จพระเจ้าเกะใหญ่ ได้พิจารณาเห็นว่าเกาะที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงนำเรือเข้าจอดที่อ่าวท้องบัวและจมเรือทั้ง 2 ลำ แล้วนำสมัครพรรคพวกขึ้นไปสำรวจบริเวณพื้นที่บนเกาะ และได้สร้างวัดขึ้นบนเนิน 2 วัด ได้แก่ วัดสูงเกะใหญ่ และวัดสูงทุ่งบัว ทำให้ประชาชนในบริเวณเกาะใหญ่ให้ความเคารพนับถือมาก และเรียกชื่อท่านว่า “สมเด็จพระเจ้าเกะใหญ่”

2. แนวทางส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาผ่านพลังแห่งศรัทธาสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

จากการศึกษาแนวทางส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ผ่านพลังศรัทธาสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อที่จะให้เกิดสิ่งที่เป็นการสร้างสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านพลังแห่งศรัทธา (faith journey) วิถีความเชื่อท้องถิ่น โดยสามารถกำหนดเป็นประเด็นสำคัญในการนำมาเป็นทุนวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว ซึ่งกำหนดเป็นแนวทางดังนี้

2.1 ความเชื่อด้านภูมิสถานกับความมั่นคงของชีวิต “รากฐานชีวิตที่มั่นคง”

สถานที่เกิดและ ฝังศพสมเด็จพระเจ้าพะโคะที่บ้านสวนจันทร์-ตันเลียบ เชื่อกันว่าเป็นที่ตั้ง

บ้านเรือนของนายหูกับนางจันทร์ และเป็นสถานที่ฝังศพของสมเด็จพระเจ้าพะโคะนารกมาฝั่งที่โคนต้นเลียบ สถานที่แห่งนี้จึงเปรียบเสมือนบ้านเกิดของสมเด็จพระเจ้าพะโคะ สถานที่แห่งนี้ได้พัฒนาจากที่พักสงฆ์มาเป็นสำนักสงฆ์และต่อมาได้พัฒนามาเป็น “วัดตันเลียบ” ในปี พ.ศ. 2559 หากได้มากราบไหว้สักการะบูชาที่ฝังศพหลวงปู่ทวดที่วัดตันเลียบ เชื่อว่า จะช่วยเสริมสร้างบุญบารมีและเป็นมงคลชีวิตในด้าน “รากฐานชีวิตที่มั่นคง”

2.2 ความเชื่อด้านสุขภาพแข็งแรง การเลี้ยงลูกง่าย

สถานที่สำคัญอีกแห่ง “สำนักสงฆ์นาเปล” ในครั้งที่วิทยากรแสดงปาฏิหาริย์ลูกแก้วคู่บารมี

สถานที่แห่งนี้มีการสร้างปฏิมากรรมอัครรรย จำลองเหตุการณ์พญางูใหญ่ขดรอบเปล ซึ่งเป็นสถานที่ที่พญางูคายลูกแก้วให้หลวงปู่ทวด และเป็น ที่เคารพศรัทธา

2.3 ความเชื่อด้าน การศึกษา การงาน การเงิน

“วัดดีหลวง” เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัย กรุงศรีอยุธยา มีความสำคัญกับหลวงปู่ทวดตั้งแต่ หลังจากที่ท่านได้รับตำแหน่งเป็นสมเด็จพระราชมนี วยเยาว์ วยสามเณร และวัยที่เป็นพระภิกษุ ท่านได้ เดินทางธุดงค์กลับจากสมบурณโดยมีตำแหน่ง สมเด็จพระราชมนีสามีราม

2.4 ความเชื่อด้านความเจริญรุ่งเรือง

วัดราชประดิษฐฐาน หรือ วัดพะโคะ เป็น สถานที่จำพรรษาของสมเด็จพระราชมนีสามีราม คุญปมาจารย์ หรือสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ที่วัดพะโคะมี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประดิษฐฐานอยู่มากมาย ได้แก่ พระสุวรรณมาลิกเจดีย์ศรีรัตนมหาธาตุ ซึ่ง ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าที่ นำมาจากลังกาพระพุทธไสยาสน์ พระพุทธรูปปั้นสี ทองปางปรีนิพพาน ฝีมือช่างปั้นทองถักรอยพระ พุทธบาทประดิษฐานอยู่ในมณฑปยอดเขา ซึ่ง ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นรอยพระบาทของสมเด็จพระ เจ้าพะโคะ

2.5 ความเชื่อด้านแคล้วคลาดปลอดภัย

3.เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศรัทธาด้านสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาเพื่อกำหนดเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงศรัทธาด้านสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลา สามารถคัดกรองเพื่อนำมา กำหนด เส้นทางท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจดังนี้

รูปเคารพของสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ สร้างเป็น พระพุทธรูปปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปปางหนึ่ง อยู่ในพระอิริยาบถนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ซ้ายหงาย วางบนพระเพลา พระหัตถ์ขวาวางคว่ำลงที่พระ ขานนี้ พระหัตถ์ชี้ลงที่พื้นธรณี เป็นปางที่ พระพุทธเจ้าขณะมารก่อนที่พระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ เป็นปางที่ พระพุทธเจ้าแสดงอิทธิฤทธิ์ และ ปาฏิหาริย์จนสามารถชนะมารมาได้

2.6 ความเชื่อด้านปาฏิหาริย์ พลังเสือ

ตำนานเล่าขานว่า สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ เมื่อครั้งเกิดสงคราม ในเมือง สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ และพี่น้องได้อพยพจากปัตตานีจนถึงเกาะใหญ่ และเห็นว่าเกาะใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงได้นำ เรือเข้าจอดและจมเรือสองลำที่นำมาไว้ที่อ่าวทอง บัวปัจจุบันคือ “บ้านทุ่งบัว” อำเภอกะแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ได้สำรวจพื้นที่ เพื่อตั้งวัดพบสถานที่แห่งหนึ่งเป็นเนินสูง จึงได้ สร้างวัดขึ้นและก่อกำแพงหินลดหลั่นกัน 7 ชั้น ให้ ชื่อว่า “วัดสูงเกาะใหญ่” เมื่อแรกสร้างอุโบสถ สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ นั่งสมาธิใช้พลังจิตยกก้อนหิน ขนาดใหญ่ไปวางเรียงไว้อย่างมีระเบียบ วิชชาอย่าง นี้เรียกกันว่า “พลังเสือ” เมื่อสร้างวัดเสร็จ สมเด็จพระ เจ้าเกาะใหญ่ได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนชาวบ้านที่ บ้านทองนา ได้สร้างวัดขึ้นอีกวัดหนึ่งให้ชื่อว่า “วัด สูงทุ่งบัว”

3.1 เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระอริยสงฆ์

“ตามรอยสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ”

จุดท่องเที่ยวที่ 1 การเดินทางขึ้นสู่สำนัก สงฆ์เขาภูมิ ยอดเขาแห่งความศรัทธาของชาว เกาะยอ ชมพระอาทิตย์ขึ้นเหนือทะเลสาบสงขลาที่

เมืองเก่าสงขลาฝั่งบ่อยาง ใส่บาตรพระสงฆ์ที่ออกบิณฑบาตบนยอดเขาภูเกฏฐิและกราบสักการะสมเด็จพระเจ้าเกะยพร้อมทั้งรับฟังผู้เฒ่าเล่าขานตำนานสมเด็จพระเจ้าเกะย จุดท่องเที่ยวที่ 2 กราบพระนอนวัดแหลมพ้อพระพุทธรูปปางปรีนิพพานองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยซึ่งเป็นวัดเก่าแก่กว่า 200 ปี กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน จุดท่องเที่ยวที่ 3 แวะชิมอาหารมือเช้าตามวิถีคนเกาะยอ อาหารพื้นบ้านยามเช้าเสิร์ฟด้วยเมนูข้าวยาบยอ และเต้าคั่ว (สลัดทะเลสาบ) อาหารพื้นเมืองของชาวเกาะยอ อีกเมนูที่พลาดไม่ได้กับอาหารอัตลักษณ์เกาะยอ คือ ยำสาหร่ายผมนาง เมนูอาหารว่างที่ได้รับความนิยม จุดท่องเที่ยวที่ 4 ออกเดินทางเพื่อแวะชมสถาปัตยกรรมเก่าแก่วัดท้ายยอ ชมภูมิแบบเรือนไทยภาคใต้ อายุมากกว่า 250 ปี เรือนมงคลสูตรภูมิเจ้าอาวาสวัดท้ายยอ เป็นวัดแรกที่สร้างบนเกาะยอ จุดท่องเที่ยวที่ 5 เดินทางเข้าสู่อุทยานธรรมชาติ เต็มอิ่มกับเรื่องราวของทักษิณคดี ณ พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา เพลิดเพลินกับศิลปการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ อิ่มอร่อยกับเมนูอาหารกลางวันพื้นบ้านแบบฉบับคนเกาะยอ ผลไม้อัตลักษณ์เกาะยอ ละมุดเกาะยอ จำปาตะเกาะยออันลือชื่อ จุดท่องเที่ยวที่ 6 เดินทางออกจากพิพิธภัณฑ์ คติชนวิทยา มุ่งหน้าไปยังแหล่งเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ เรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของผ้าทอเกาะยอ ชมการสาธิตและร่วมกิจกรรมการทอผ้าโดยใช้กระทูกเครื่องมือทอผ้าของชุมชน เลือกซื้อสินค้าพื้นบ้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอ จุดท่องเที่ยวที่ 7 แวะชมวิถีชีวิตชุมชนเกาะยอ ร่วมกิจกรรมเรียนรู้การทำกะปิเกาะยอ จากกุ้งเคยทะเลสาบสงขลา ภูมิปัญญาการทำกะปิของชาวเกาะยอที่ได้สืบทอดจากบรรพ

บุรุษมานานนับร้อยปีเศษ และเลือกซื้อกะปิสูตรเกาะยอที่ขึ้นชื่อเป็นของฝาก และจุดท่องเที่ยวที่ 8 แวะชมวิถีชีวิตชุมชนเกาะยอ ร่วมกิจกรรมเรียนรู้พืชอัตลักษณ์เกาะยอ ละมุดเกาะยอหรือสวาเกาะยอ ไม้ผลหลักที่สร้างรายได้แก่ชาวสวนเกาะยอมา นับร้อยปีมาแล้ว ลองสัมผัสรสชาติละมุดเกาะยอมีรสชาติหวาน กรอบ อร่อย พร้อมเลือกซื้อเป็นของฝาก

3.2 เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระอริยสงฆ์ “ตามรอยสมเด็จพระเจ้าพะโคะ เหยียบน้ำทะเลจืด”

จุดท่องเที่ยวที่ 1 วัดตันเลียบ ปุชนียสถานที่ฝังรกรากสักการะหลวงปู่ทวด ได้รับรุกรชมรดกของแผ่นดิน (บ้านเกิดและสถานที่ฝังรกรากหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด) ดำเนินที่มีหลักฐานปรากฏจริงบนคาบสมุทรสทิงพระ กราบสักการะสถูปที่ฝังรกรากของหลวงปู่ทวด เข้าภายในวิหารเป็นที่ประดิษฐานของหลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ที่มีความสวยงาม นักท่องเที่ยวกราบไหว้สักการะหลวงปู่ทวดในวิหารนี้จะช่วยเสริมสร้างบุญบารมี และเป็นมงคลแห่งชีวิตในด้าน“ชีวิตอยู่เย็น เป็นสุข” จุดท่องเที่ยวที่ 2 วัดดีหลวง สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาปรากฏหลักฐานในแผนที่กัลปนาวัดเมืองพัทลุง เรียกชื่อวัดนี้ว่า“วัดกะดีหลวง” ถือได้ว่าเป็นวัดสำคัญ วัดหนึ่งในคาบสมุทรสทิงพระ วัดดีหลวงเป็นวัดที่เด็กชายปู (สมเด็จพระเจ้าพะโคะตอนเด็ก) มาอาศัยกับสมภารจวง (หลวงลุง) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาส เมื่ออายุได้ 14 ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร ศึกษาวิชาต่าง ๆ และเข้ากราบพระประธานประจำอุโบสถหลังนี้เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยลงรักปิดทอง ประดิษฐานอยู่ในซุ้มเรือนแก้ว ชาวบ้านยังเรียกขานนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า พระพุทธรูปหัวนก ซึ่งหมายถึงพระहनัน จุดท่องเที่ยวที่ 3 นั่งรถรางชม

ถนนสายวิถีไหนด ชมการขึ้นตาลต้มน้ำตาลสด ๆ เชื้อคือนักทิวไหนดสวย ๆ จุดท่องเที่ยวที่ 4 สำนักสงฆ์นาเปล สถานที่พญาจุลาลูกแก้วคู่บารมีเสริมสิริมงคลชีวิตด้าน สุขภาพร่างกายแข็งแรง เลี้ยงลูกง่าย จุดท่องเที่ยวที่ 5 วัดพะโคะ สถานที่บูรณปฏิสังขรณ์ และจำพรรษา เสริมสิริมงคลด้าน ความเจริญรุ่งเรือง จุดท่องเที่ยวที่ 6 ถ้ำเขาควหา-ตระพังพระ เยี่ยมชมศาสนสถานในศาสนาฮินดู แสดงถึงความรุ่งเรืองทางศาสนาฮินดูอยู่ในช่วง ศตวรรษที่ 12 -14 เดินทางไปยังตระพังพระ สระน้ำโบราณขนาดใหญ่ เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับวัดพะโคะ สันนิษฐานว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในสมัยโบราณ จุดท่องเที่ยวที่ 7 เรียนรู้วิถีชุมชน แวะชมสถานีวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่น “ขนมคูตี มีเสน่ห์ ร่วมสมัย” การทำ “ขนมคูตี” ขนมพื้นบ้านของอำเภอ สทิงพระ ปัจจุบันคน รุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้จักและไม่ค่อยรับประทาน นอกจากนี้ฐานกิจกรรมนี้ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมเรียนรู้การทำ “ขนมเกาะโบราณ ตำนานรักคาบสมุทร” ขนมโบราณของ จังหวัดสงขลา

3.3 เส้นทางท่องเที่ยวไหว้พระอริยสงฆ์ “ตามรอยสมเด็จพระเจ้าเกาใหญ่”

จุดท่องเที่ยวที่ 1 วัดสูงเกาะใหญ่ สร้างใน สมัยอยุธยา สมเด็จพระเจ้าเกาใหญ่ ได้นั่งสมาธิใช้พลังจิตยกก้อนหินขนาดใหญ่ไปวางเรียงไว้อย่างมีระเบียบ วิชานี้เรียกกันว่า “พลังเสือ” เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอีกแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเหลือแค่ฐานอุโบสถหิน ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับปราสาทหิน จุดท่องเที่ยวที่ 2 วัดสูงทุ่งบัว มีวิหารประดิษฐานรูปสมเด็จพระเจ้าเกาใหญ่ และมณฑปบรรจุอัฐิสมเด็จพระเจ้าเกาใหญ่ เชื่อกันว่า

ว่าสถานที่แห่งนี้เป็นที่ปฏิบัติกิจนั่งวิปัสสนาของ สมเด็จพระเจ้าเกาใหญ่ จุดท่องเที่ยวที่ 3 บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แหลมบ่อท่อ ตามหลักฐานจดหมายเหตุ เมื่อ รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสในปีพ.ศ. 2432 ในการเสด็จไปเกาะสี เกาะห้า จุดท่องเที่ยวที่ 4 ทุ่งบัวแดงเกาะใหญ่ เหตุที่เรียกชื่อ บ่อน้ำแห่งนี้ เนื่องจากพื้นที่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านติดต่อกับทะเลสาบสงขลาแม่น้ำซึ่งตลอดปี มีบัวขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่าบ่อน้ำบัว ตามตำนานสมเด็จพระเจ้าเกาใหญ่พร้อมญาติโยมได้อพยพหนีภัยโจรสลัดมลายูมาจากจังหวัดนราธิวาส โดยมาทางเรือ ก่อนจะจอดเรือไว้ที่อ่าวบ้านทุ่งบัว ต่อมาซึ่งชาวบ้านได้ขุดพบหลักฐานซากเรือโบราณดังกล่าวที่บริเวณอ่าวหน้าบ้านทุ่งบัว ปัจจุบันซากเรือได้เก็บรักษาอยู่ที่วัดสูงทุ่งบัว จุดท่องเที่ยวที่ 5 ชมวิถีชุมชนและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นของฝากขึ้นชื่อ ได้แก่ กุ้งหวานเกาะใหญ่ ผลิตภัณฑ์กระจุตกระแสนันธุ์ และผ้าทอพื้นเมือง ผ้าทอมือจากกระแสนันธุ์ซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ

อย่างไรก็ตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิง ธรณีวิทยาตามรอยสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา “ตามรอยสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ที่ได้นำเอาตำนานภูมิสถานที่เกี่ยวข้องกับสามสมเด็จพระเจ้ามาร้อยเรียงกิจกรรมเชื่อมโยงกับตำนาน กำหนดกิจกรรมที่มีความโดดเด่นในชุมชนเพื่อสร้างแรงจูงใจ ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวซึ่งสามารถกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยว “ตามรอยตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ประกอบด้วย

จุดท่องเที่ยวที่ 1 การเดินทางขึ้นสู่สำนักสงฆ์เขาภูฏี ยอดเขาแห่งความศรัทธาของชาวเกาะยอ ชมพระอาทิตย์ขึ้นเหนือทะเลสาบสงขลาที่เมือง

เก่าสงขลาฝั่งบ่อทราย ใส่บาตรพระสงฆ์ที่ออก
บิณฑบาตบนยอดเขาภู

จุดท่องเที่ยวที่ 2 กราบพระนอนวัดแหลม
พ้อ พระพุทธรูปปางปรีณิพพานองค์ใหญ่ที่สุดใน
ประเทศไทยเยี่ยมชมวัดแหลมพ้อ

จุดท่องเที่ยวที่ 3 แวะชิมอาหารมื้อเช้าตาม
วิถีคนเกาะยอ อาหารพื้นบ้านเมนูพื้นถิ่น

จุดท่องเที่ยวที่ 4 วัดตันเลียบ ปูชนีย
สถานที่ฝังรกรากกระดูกหลวงปู่ทวด ได้ร่มรุกขมรดก
ของแผ่นดิน

จุดท่องเที่ยวที่ 5 วัดดีหลวง และเข้ากราบ
พระประธานประจำอุโบสถหลังนี้ ชาวบ้านเรียก
ขานนามพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “พระพุทธรูปหัวนก”
ซึ่งหมายถึง “พระहनัน”

จุดท่องเที่ยวที่ 6 นั่งรถรางชมถนนสายวิถี
โหนด ชมการขึ้นตาลต้อนน้ำตาลสด ๆ เชื้อคือนักบวช
โหนดสวย ๆ

จุดท่องเที่ยวที่ 7 สำนักสงฆ์นาเปล สถานที่
พญาจุคลายลูกแก้วคู่บารมี เสริมสิริมงคลชีวิตด้าน
สุขภาพร่างกายแข็งแรง เลี้ยงลูกง่าย

จุดท่องเที่ยวที่ 8 วัดพะโคะ สถานที่
บูรณปฏิสังขรณ์ และจำพรรษา เสริมสิริมงคลด้าน
ความเจริญรุ่งเรือง

จุดท่องเที่ยวที่ 9 อาหารวัฒนธรรม
คาบสมุทรสทิงพระ “นายายเอิม” สถานีอาหาร
วัฒนธรรมอาหาร พื้นถิ่นชิมอาหารเด่นคาบสมุทร
สทิงพระ เช่น จิบกาแฟ แลโหนด ยำหัวโหนด แกง
คั่วหัวโหนด ลูกตาลกะทิสด ขนมนุด นอกจากนี้ฐาน
กิจกรรมนี้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมเรียนรู้การทำ
ขนมเกาะโบราณ ตำนานรักคาบสมุทร ขนมนโบราณ
ของจังหวัดสงขลา

จุดท่องเที่ยวที่ 10 วัดสูงเกาะใหญ่ สร้างใน
สมัยอยุธยา สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ได้นำสมภารใช้ปลง
จิตยกก้อนหินขนาดใหญ่ไปวางเรียงไว้อย่างมี
ระเบียบ วิชานี้เรียกกันว่า “ปลงเสื่อ”

จุดท่องเที่ยวที่ 11 วัดสูงทุ่งบัว มีวิหาร
ประดิษฐานรูปสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ และมณฑป
บรรจุอัฐิสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ เชื่อว่าสถานที่แห่งนี้
เป็นที่ปฏิบัติกิจนึ่งวิปัสสนาของสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ

จุดท่องเที่ยวที่ 12 บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แหลม
บ่อต่อตามหลักฐานจดหมายเหตุครั้งรัชกาลที่ 5
เสด็จประพาสในปีพ.ศ. 2432 ในการเสด็จไปเกาะสี่
เกาะห้า

จุดท่องเที่ยวที่ 13 ชมวิถีชุมชนและเลือก
ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นของฝากขึ้นชื่อ ได้แก่ กุ้ง
หวานเกาะใหญ่ ผลิตภัณฑ์กระจูดกระแสดินธุ์ และ
ผ้าทอพื้นเมืองผ้าทอมือจากกระแสดินธุ์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1.สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับตำนาน
สมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สามารถ
กำหนดเป็นประเด็นสำคัญในการนำมาเป็นทุน
วัฒนธรรมเพื่อใช้ในการพัฒนาศักยภาพการ

ท่องเที่ยว ซึ่งมีข้อสรุป 6 ประเด็น ดังนี้ ประเด็น
ด้านความเชื่อด้านภูมิสถานกับความมั่นคงของชีวิต
ประเด็นด้านความเชื่อด้านสุขภาพแข็งแรง การ
เลี้ยงลูกง่าย ประเด็นด้านความเชื่อด้าน การศึกษา

การงาน และการเงิน ประเด็นด้านความเชื่อด้าน ความเจริญรุ่งเรือง ประเด็นด้านความเชื่อด้าน แคล้วคลาดปลอดภัย และประเด็นด้าน ความเชื่อ ด้านปาฏิหาริย์พลังเสือ ซึ่งเมื่อนำมาดำเนินงาน ด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่มีความโดดเด่น และมีความน่าสนใจ เรื่องราวที่เล่าขานถึงตำนาน ความศักดิ์สิทธิ์ของสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบ สงขลาพบว่าจะมีตำนานสมเด็จพระพะโคเป็น ศูนย์กลางของตำนาน ของสมเด็จพระเจ้าองค์อื่น ๆ เพียงแต่การศึกษาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการ ท่องเที่ยวเชิงศรัทธา ตำนานสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลา จะเป็นการเชื่อมโยงเส้นทางการ ท่องเที่ยวให้เกิดการมีพลัง ในการดึงดูดใจ มี ศักยภาพสูง สร้างความสร้างประสบการณ์ใหม่จาก ผูกเรื่องราว (story) สิ่งที่มีคุณค่าทางจิตวิญญาณที่ แฝงในพลังศรัทธาของผู้คนมาสร้างสรรค์ต่อยอดให้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ การนำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมอาหารประจำถิ่นมาร้อยเรียงในเส้นทาง การท่องเที่ยว ทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตผู้คนบริเวณลุ่ม น้ำทะเลสาบสงขลาที่ ผูกพันหรือสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อมท้องถิ่น การนำเอาเรื่องราวอาหาร วัฒนธรรมการบริโภคในท้องถิ่นเข้ามาอยู่ในตัวบท ของตำนานทำให้ สะท้อนให้เห็นถึง คุณค่า ความสัมพันธ์ของผู้คนกับสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติและวัฒนธรรมด้านอาหารของคนลุ่มน้ำ

2. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในฐานะหัวหน้า โครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ดำเนิน

ทะเลสาบสงขลาตั้งแต่อดีต และตกทอดสู่คนรุ่น ปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระที่ ยังคงมีความเป็นอัตลักษณ์อาหารที่มาจากการใช้ ประโยชน์จากต้นตาลโดนด อาหารหลากหลายเมนู ทั้งอาหารคาวหวาน ขนมพื้นบ้านโบราณ เช่น ขนม เกาะโบราณ ตำนานรักคาบสมุทร ขนมชนิดนี้สื่อ ถึงการเกาะกันเหนียวแน่นเหมือนชื่อขนม สร้างให้ คนรักสามัคคีกลมเกลียว ผูกพันอย่างเหนียวแน่น ขนมดูขนมพื้นบ้านในท้องถิ่นของอำเภอสทิงพระ มีเสน่ห์ของขนมพื้นบ้านดังที่ได้กล่าวมานี้ สามารถ นำมาเป็นจุดขายที่น่าสนใจในเส้นทางการ ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ พระใบฎีกาศักกรินทร์ สิริภโท เจ้าอาวาสวัด ต้นเลียบ ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัด สงขลา ได้กล่าวว่า “ทิศทางการพัฒนาศักยภาพ เชิงพื้นที่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการท่องเที่ยว โดยชุมชนได้อย่างสมบูรณ์ คือ อุทยานธรรมตาม รอยบ้านเกิดหลวงปู่ทวด โดยแบ่งออกเป็นสาม เส้นทางธรรม ได้แก่ เส้นทางธรรมชาติ เส้นทาง ธรรมะ และเส้นทางวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เกิด ความสมบูรณ์ในเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีเรื่องราว เชิงประวัติศาสตร์ ตำนานสมเด็จพระพะโค หลวง ปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด เรื่องราววิถีวัฒนธรรม ผู้คน อาหารพื้นบ้าน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ ชุมชนในการสร้างงาน สร้างอาชีพ ให้เกิดขึ้นต่อไป ได้อย่างยั่งยืน”

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับ เรื่องราววัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นลุ่มน้ำ ทะเลสาบสงขลา ซึ่งการดำเนินงานจัดการ

ท่องเที่ยวดังกล่าว พบว่าปัญหาหลักคือ การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนที่มีเฉพาะจุดหรือพื้นที่เท่านั้น ซึ่งหากได้พัฒนาการสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เชื่อมร้อยเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงทั้งในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตำนานความศักดิ์สิทธิ์ และวิถีวัฒนธรรมทำให้เกิดเป็นเส้นทางที่มีพลังในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีพื้นที่ครอบคลุมหรือเชื่อมต่อโดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จึงคาดว่า การสร้างเรื่องราว (story) เกี่ยวกับภูมิสถานที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ความศรัทธาสมเด็จพระเจ้าแห่งลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่มีอิทธิพลความเชื่อครอบคลุมไปในเขตพื้นที่ลุ่ม

น้ำทะเลสาบสงขลา อีกทั้งความเข้มข้นในด้านานสมเด็จพระเจ้า จะเป็นจุดดึงดูดใจที่สำคัญจะสามารถนำเสนอกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ผืนผ้าทอเกาะยอลายโบราณสลักปักลายภาพเหมือนจริงหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด หรืองานสร้างสรรค์ลายผ้าทอกระแสนิรุ สลักปักลายภาพเหมือนจริงสมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ งานหัตถกรรมรูปแกะสลักหนังตะลุงจากหนังวัวลุลายสมเด็จพระเจ้าพะโคะ สมเด็จพระเจ้าเกาะยอ สมเด็จพระเจ้าเกาะใหญ่ เป็นต้น สอดคล้องกับเทรนด์การท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่ต้องการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจเฉพาะ (special interest tourism) และมีแนวโน้มมากยิ่งขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ชัยวุฒิ พิชญกุล. (2563). หลวงพ่อทวดเหยียบน้ำทะเลจืด : จากวัดพะโคะถึงวัดช้างให้. สงขลา : มูลนิธิศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์.
 ประชาชาติธุรกิจ. (2566). สภาพัฒน์ชูท่องเที่ยวสายมู โอกาสเศรษฐกิจ-ทริปปแสงบุญสะพัดหมื่นล้าน. ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2566, สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/finance/news-1299493>

พิชญะ ทองฉิม และคณะ. (2552). รูปแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตามรอยพระพุทธเจ้าหลวง เพื่อเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืน. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13. สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ยงยุทธ ชูแว่น, บรรณาธิการ. (2541). โลกของกลุ่มทะเลสาบ : รวมบทความว่าด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา. ปทุมธานี : นาคร.

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2559). สมเด็จพระเจ้าพะโคะวีรบุรุษวัฒนธรรมแห่งเมืองใต้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิเล็ก ประไพ-วิริยะพันธ์.

สุรินทร์ เหลือลมัย. (2556). วิกฤตวิธืชาวเล.

วารสารเมืองโบราณ. 39(1) : 52-53.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา. (2563).

โปรแกรมการท่องเที่ยวบ้านคลองฉนวน
ตำบลชุมพล อำเภอสตึงพระ จังหวัด
สงขลา. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2566,
สืบค้นจาก

<https://songkhla.cdd.go.th>

/services/แอ่งที่-5-บ้านคลองฉนวน-หม

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ. (2567). ภาวะเศรษฐกิจไทย

ไตรมาสที่สี่ของปี 2566 ทั้งปี 2566

และแนวโน้มปี 2567. สืบค้นเมื่อ 25

กุมภาพันธ์ 2567, สืบค้นจาก

<https://www.nesdc.go.th/>

ewt_dl_link.php?nid=14743&filena

me=QGDP_report